

послідовності алгоритму з утриманням його логістики, що створює високоякісну та оптимізовану інтелектуальну систему. [3]

Виходячи з того, що свідомість людини формується переважно ґрунтуючись на відкритому світосприйнятті та отриманні нових знань та навичок в молодому віці та вже менше в дорослому, маємо, що людина з віком здатна до нехтування новою інформацією. Це призводить до притуплення прогресу в інноваціях та відшліфовуванні філософського знання, бо як відомо, для цього необхідно гостро мислити та вміти чітко висловити свою думку.

Завершуючи, варто наголосити, що здобуття свободи думки та вміння показати свою майстерність в тій галузі, яку людина розвиває більшу частину, або навіть все життя – є мистецтво, головними компонентами базису якого є міцний дух, багата практика та профільні знання, а також людяність, бо саме через неї встановлюється міцне відношення і розуміння як між людиною і наукою, так і між людиною і суспільством.

Література

1. Сказати життю «Так!»: Психолог в концтаборі / Віктор Франкл; Пер. з нім. – 9-те вид. – М.: Альпіна Нон-фікшн, 2021. – 239 с.
2. Ларін А. Історія науки і техніки / Харків: НТУ «ХП», 2021. – 294 с.
3. Kulik, A., Dergachev, K. (2016). Intelligent Transport Systems in Aerospace Engineering. In: Śladkowski, A., Pamuła, W. (eds) Intelligent Transportation Systems – Problems and Perspectives. Studies in Systems, Decision and Control, vol 32. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-19150-8_8

ПОВАГА ЯК ФЕНОМЕН МОРАЛІ

Дишкант Т.М.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

Найбільш близьким до «золотого правила» етики є категоричний імператив І. Канта. Цей імператив німецький філософ виражає у двох формулюваннях. Одне з них наказує чинити так, щоб завжди ставитися до людства і в своєму обличчі, і в особі будь-якого іншого як до мети, і ніколи – як до засобу. Це принцип визнання у будь-якій людині її безумовної гідності. Пам'ятаючи про двоїстість світу у філософії Канта і розрізнення ноуменального і феноменального світів, можна поставити питання: «З чим пов'язаний у зовнішньому вираженні принцип визнання безумовної гідності людини?». Зовні цей принцип проявляється через поважне ставлення, що виражається у будь-якому акті (діяльному, письмовому, мовному). Шанобливе ставлення не позбавляє людини оцінюючого підходу. Змістовне звуження поняття «людина» внаслідок додавання характеристики допускає диференціацію в поведінці (протистояння, покарання тощо) але не дозволяє принижувати. Повага у сфері феноменального протистоїть приниженню. Щодо цього дуже показовою є подія, що мала місце за часів великої французької революції. Після страти Шарлотти Корде, яка вбила «друга народу» Марата, кат Сансон підняв за волосся відрубану голову і завдав їй ляпасу. Незважаючи на те, що сім поколінь сімейства Сансонів протягом двохсот років чесно працювали на ешафоті, Шарля Анрі Сансона усунули з посади з формулюванням «карай, але не принижуй». [1]. Емоційний рівень за будь-якого феномену поваги виноситься за дужки як щось не проявлене, внаслідок вольового зусилля. І як не проявлене воно є «річ у собі».

Чим же загрожує нині відсутність прояву даного морального мінімуму? Розглянемо це питання на прикладі двох найпоширеніших сучасних етик – дискурсивної етики та постмодерної.

Однією з найавторитетніших на етапі є комунікативна етика або етика дискурсу. Комунікативна етика багато в чому спирається на вчення Канта та модернізує його з урахуванням сучасної кризи раціоналістичного світогляду. Так представник Франкфуртської

школи Ю. Хабермас, розробляючи свою етичну теорію у вигляді етики дискурсу, називав її інтерсуб'єктивістським тлумаченням категоричного імперативу [2, с. 100]. Комунікативна етика - це етика, що вбачає джерело моралі в комунікативному співтоваристві та нормує суб'єкт-суб'єктний простір дискурсу.

Процедуральний характер дискурсивної етики полягає в тому, що вона описує умови, за яких може відбутися конструктивний дискурс, націлений на розуміння іншого та спільного розвитку загального горизонту можливостей. Приниження – це першопочатково дія з позицій десуб'єктивації і в наступну логіку дій укладається лише знищення, не рідко і фізичне, протилежної сторони, зведеної до рівня об'єкту. Інтерсуб'єктивність стає неможливою. Однак інтерсуб'єктивність – це також єдина можливість становлення і власного «Я», тому що «Я» фіксує свій своєрідний досвід щодо досвіду «Іншого». Тут здійснюється становлення через взаємодію та формується інтерсуб'єктивна спільність, створюється обрій можливостей розуміння.

Таким чином, якщо говорити про безумовний та загальнолюдський поведінковий принцип, то саме повага переводить відносини між людьми з площини «свій-чужий» у площину «свій-інший», де знімається яскраво виражене негативне протиставлення та надається можливість встановлення комунікації, що дозволяє пізнавати іншого. У праві на безумовну гідність особистості, відмовлено противнику в архаїчному суспільстві, куди, мабуть, і спрямувався нинішній історичний виток. Комунікація має шанс лише за умови розімкненості, відкритості, тієї відкритості, яку Е. Левінас вважав основою феномена відповідальності. Відповідальність – відповідь – слово, що має яскраво виражене комунікативне значення. Продукувати відповідь - це здатність людини осмислено пояснити свої вчинки, дії.

Постмодерністи намагалися вибудувувати етичні навчання з урахуванням сучасних реалій, тобто стосовно суспільства ризику та невизначеності, де відкинуті всі метанаративи і разом з ними оптимістичне бачення майбутнього людства. Залишалося шукати точку опори у самому суб'єкті: суб'єкті, який породжується естетичним досвідом; суб'єкті, який здійснює «підключення про себе». «Спертися на щось, крім як на те, як ти сам до себе ставишся, більше нема на що», – писав М. Фуко в «Герменевтиці суб'єкта» [2, с. 278].

Загальність категоричного імперативу І. Канта має на увазі і самовключення наслідуючу даному принципу людину, тобто повага неможлива без самоповаги. Самоповага починається з роботи над собою, покрокове виконання якої докладно розписано у вченні стоїків. У сучасній етиці цього питання особливу увагу приділяв М. Фуко. Спираючись на вчення стоїків у своїх пізніх роботах, він присвятив їх сукупності практик, які можна позначити як «техніки себе». Саме ці «техніки» конституують індивіда як суб'єкта моральної поведінки. Тобто, вибудовуючи істинно шанобливе ставлення до себе, необхідним чином вибудовуєш його по відношенню до іншого. У книзі Массімо Пільюччі «Як бути стоїком: антична філософія та сучасне життя» було розказано історію американського льотчика Стокдейла, який потрапив у полон під час в'єтнамської війни. Розуміючи, що він програє, втратить себе тільки в разі втрати самоповаги, Стокдейл вивчав свого тюремника і «дійшов висновку, подібного до думки Епіктета і Арендт: ця людина не була якимось «уособленням зла», а просто виконувала свою роботу, яку вважала своїм обов'язком.. Вражаюче, але Стокдейл відчував щодо нього не ненависть, а повагу» [3, с. 100].

Принижуючи іншого, той, хто це робить, «втрачає обличчя», тобто втрачає людяну сутність. Цікаво, що навіть переводячи етичний контент в естетичний, постмодерністи орієнтуються на етичну категорію піднесеного [4], що є опозицією низовинного, в рамках якого доречний акт приниження.

Епікурейці визначали задоволення як відсутність страждань. Прояв мінімуму моралі можна визначити як відсутність приниження. У цій точці етика збігалася б з етикетом, якби не характер загальності та жорсткішої обов'язковості цього положення. Зовнішнє безумовно-обов'язкове вираження поваги залишає «за дужками» питання «за що потрібно когось поважати?» і дає простір впливу сучасної комунікативної етики, в той же час, повага до

іншого, починаючи з самоповаги, вказує на наявність внутрішнього потенціалу того, хто здатний здійснювати і здійснює «практику створення самого себе».

Література

1. Бачинин В.А.. Философия права и преступления / В.А. Бачинин – Харьков: Фолио, 1999. – 607 с.
2. Фуко М. Герменевтика субъекта: Курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1981-1982 учебном году, 2007. – 841 с.
3. Пильюччи М. Как быть стойким. Античная философия и современная жизнь. 2018. – 279 с.
4. Лиотар Ж.-Ф. Возвышенное и авангард. URI: <https://art-out-of-time.livejournal.com/1102.html>.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ГЕНЕЗИ ФЕНОМЕНУ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Коростильов Г. Л.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

Актуальність. Сьогодні ми стали свідками, які зміни відбуваються у сучасному військовому управлінні Збройних Сил України, як активізувалися в житті новітні принципи військового управління, змінюються за часом функції, методи управління військами, підходи у вирішенні конкретних завдань, у зв'язку зі зміною самої військової техніки, технологіями її застосування. Ми бачимо, як здобутки 7-ої ВТР реалізуються на практиці сучасної мережецентричної війни ХХІІ сторіччя. Філософія військового управління має справу зі специфічними (емпіричними та теоретичними) принципами та моделями, з одного боку, та з загальнонауковими, з іншого.

Мета. Спираючись на історично відомі дослідження і положення науково-філософського характеру, посилити теоретико-методологічну філософію військового управління та збагатити інструментарій військового менеджменту за рахунок звернення до джерел філософської науки. Мета роботи - дати чітке визначення понятійного ряду військового управління, показати як досягнення сучасної 7-ї ВТР змінює основні принципи військового управління і додає нові та прибирає застарілі принципи.

Новизна. Показується трансформація простору війни за рахунок її антологічного та антропологічного вимірів, що дає можливість активізувати такий термін, як військово – технічна революція, який оказує вплив на розвиток принципів військового управління.

Основна частина. Немає необхідності доводити, що без базової методології філософії, без знань основних принципів військового управління, сучасний офіцер не може об'єктивно оцінити зміни у військовій справі, творчо осмислювати вплив науково-технічного прогресу, новітніх технологій. Знання історії виникнення, становлення та розвитку військово-філософської думки не лише забезпечує єдність логічного та історичного оволодіння військовою наукою, але і озброює командні кадри філософською методологією підходів та багатосторіччям досвідом вирішення завдань збройного захисту Батьківщини. Безумовно, філософія не може замінити військову науку. Військова наука сама відкриває і формує свої закони, але філософія дає військовій науці світоглядну, методологічну основу, допомагає правильно вирішувати проблеми, що виникають [1].

Традиційно першим прийнято вважати полководця та військового теоретика Сун Цзи (час життя 453—403 роки до н. е.), який у своїй праці «Мистецтво війни» визначив принципи і функції військового управління. Він першим сформулював найважливіші принципи військового будівництва такі, як єдиноначальності та суворої військової дисципліни, дії невійськовими методами, оптимальності, превентивності, скритності, комплексності, законності, мотивації та головного удару [2].